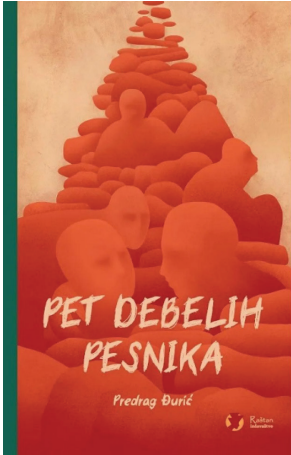

МАСНЕ МАРГИНЕ ИСТОРИЈЕ

(Предраг Ђурић: *Пет дебелих песника*, Раштан издаваштво, Београд, 2024)

Савременом књижевном сценом владају кратки романи. Они могу бити ефектни, стилски успели, антрополошки уверљиви, али се по правилу своде на један наративни глас који прича фасцинантну, провокативну, занимљиву причу. Данас су малобројна дела у којима је присутан покушај да се напише полифонијски роман, који би укључио различите гласове приповедача, стилске експерименте или већи број ликова и временских планова. У таквом амбијенту, утисак је да се роман *Пет дебелих песника* Предрага Ђурића издваја својом амбициозношћу и акрибичношћу.

Овај роман дочарава један изузетан дан у животу мале скупине пријатеља, док се у „паузама” тог дана муракамијевски обрађују њихове појединачне прошлости, кроз које препознајемо новију историју војвођанског простора и опадање једне крхке, али вредне културе створене током двадесетог столећа. Петоро пријатеља се окупља у локалу симболичког имена („Црњански”) на Петроварадинској тврђави у варљивом покушају да *ресети*ју своје животе тако што ће обновити рок бенд „Пет дебелих песника”, чији су чланови били током краћег раздобља осамдесетих година. Духовити и иронични наслов романа Ђурић преузима из песме „Десет дека душе” Војислава Деспотова: „Песници морају бити дебели / Изразито подбули масни / Са огромним ружичастим стомацима / Украшени стријама и гунтама / Да би лакше извлачили из меса / Бодлерчиће и хелдерлинчиће.”

Приповедач отвара роман „погледом” на Нови Сад са Петроварадинске тврђаве и потом тка занимљиву композицију која се састоји од два паралелна тока радње: први, обимом већи део, обухвата дуг временски континуитет у којем се у појединачним поглављима приповеда о животима ликова библијских имена („Јаков”, „Лука”, „Иван”, „Марија”, „Матија” и „Марко”), као и о последицама њихових међусобних укрштаја и трвења („Крштење”, „Распеће”, „Чистилиште”, „Судњи час”); други, обимом краћи део, пресеца животописе чланова бенда тако што, као какав часловац, по сатима прати дешавања једног, последњег описаног дана у њиховим животима, дана када су се окупили како би на тренутак оживели свој некадашњи бенд „Пет дебелих песника”. Помно исписане судбине ликова – успешни новопечени бизнисмен, „староседелац”, „дођош”, девојка са села и пропали професор – различите су и укључују многобројна искуства (интелектуална, економска, сексуална) која су они проживели у бурним осамдесетим и деведесетим годинама. Свака од „дебелих” прича о члановима бенда испричана је детаљно и не обухвата само њихове животе већ сеже уназад генерацију или две, и води нас кроз познате и мање

познате панонске руралне и урбане пејзаже и историјске мене. Кроз појединачне приче проткани су енциклопедијски наративи о временима Другог светског рата, комунизма, ратова деведесетих, а обухваћени су и различити друштвени проблеми и питања, историја свакодневног живота (мода, исхрана, образовање...), као и низ културних и поп-културних референци.

Рекло би се стога да је роман нека врста кенотафа генерацији с краја двадесетог века, коју је прегазила историја оличена у неухватљивим сменама поредака, идеолошких наратива и економских обећања. Чланови „Пет дебелих песника” могли су осамдесетих година релативно безбрижно да певају о ономе што их је тада, у раној младости, окупирао, али време што је дошло скинуло је светачке ореоле са њихових глава, наступио је свет без правила и без сањане слободе, свет којем су могли да приступе било што су напуштали своја начела и веровања, било што су остајали неми, покуњени посматрачи збивања која су се одвијала ван њихове контроле. Остаје отворено питање да ли су „пет дебелих песника, [...] пет апостола, пет јахача апокалипсе” успели да се, након изгубљених деценија, врате себи током наступа у „Црњанском”, који су започели реченицом: „Добро вече, Нови Саде!” и песмом „Збогом, Нови Саде”, по којој су били најпознатији и коју су најбоље знали. Шта је остало на крају овог необичног дана, односно на крају обимног романа? Као покушај одговора, овај дужи навод ће уједно, надамо се, дочарати домашаје Ђурићевог приповедања:

Драги инструментима по којима су клизиле нечије руке и још стојао им трај. Остаци хране, заборављене засвајда. Грашке зноја разнесене по равници. [...] Две или три сузе. Тренушак или два кад мислиш: ипак си човек и све ово нешто значи. Шушћанање лишћа и траја нечије, шуће деце. Преврнуће сћране масних марина. Разни мириси што ће још дуго остати на слузници. Понека нага. Лейтеј ишичјих крила. Нечији крик. Неизбежан мирис бензина. У траштини трајови босих ноју. Дах смрти, те леје смрти која наголази (К. Лагик). Живој.

„Бити сведок, то је једина преостала улога песника”, рећи ће на једном месту приповедач. Приповедајући о пет врло различитих, али повезаних судбина, роман тка сложу слику војвођанске политичке, друштвене, културне, економске и уметничке стварности у протеклом столећу. У позадини те стварности налази се паукова мрежа вешто утканих цитата, преузетих из текстова низа писаца прецизно наведених у завршном одељку „Референце” (то су дела Васка Попе, Јудите Шалго, Богдана Чиплића, Фрање Петриновића, Ђорђа Писарева, Ференца Деака, Флорике Штефан, Владимира Тасића, Слободана Тишме, Ласла Вегела, Бранка Андрића и десетине других). Иако наизглед деконтекстуализовани, ови делови туђих текстова узглобљени су у сам Ђурићев текст структурално, и чини се да неким, скоро заборављеним речима и мислима, удахњују нови живот. Поред употребе интертекстова, аутор показује развијен смисао за пастиширање (стилизацију), тако да ће читаоце његова проза на тренутке подсетити на успеле романи и приче познатих новосадских писаца Фрање Петриновића и Владимира Тасића.

Због преплитања историјских чињеница, текстова и интертекстова, као и финог додира песничког језика (нарочито у завршници), читаоци ће у роману *Пет дебелих*

Њесника осетити ону посебну атмосферу јединственог простора и времена, који највише личе на пакао, али који, уз приповедачеву иронију, емпатију и хумор, коначно задобијају парадоксалан, ведромеланхоличан лик. Како се чини, ова књига није само омаж једној генерацији него и Новом Саду, граду који је имао потенцијал да у двадесет првом столећу у сваком погледу буде много више него што је то данас – каткад се пак учини да је барем у неким књижевним делима град остао доследан својим могућностима. Стога, на концу се мора изрећи суд да је пред читаоцима зрело и самосвесно књижевно дело, дело које се, као каква постмодерна „употреба човека”, надовезује на најуспелија прозна остварења с ових простора.